

6-10-2020

Friso de Zeeuw: ‘Stikstofcrisis kan binnen twee weken worden beteugeld’

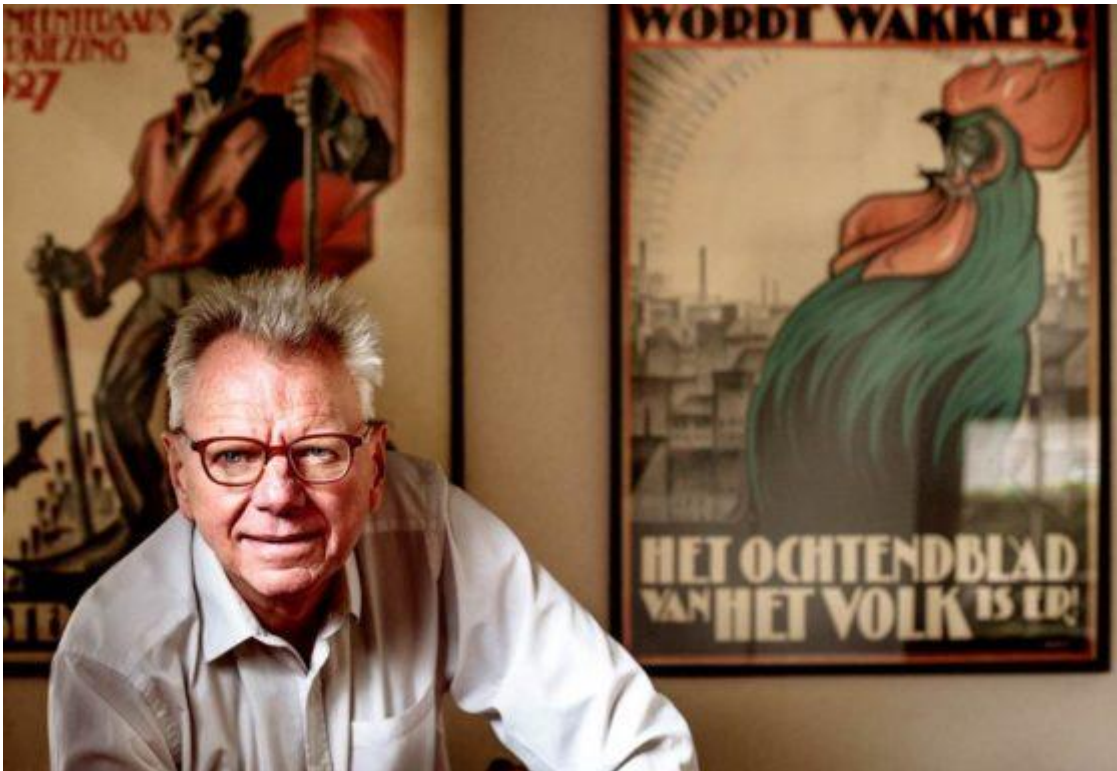

Foto: Eran Oppenheimer

Marije de Leeuw

Binnen twee weken kan het stikstofprobleem voor de bouwsector opgelost zijn. Dat stelt Friso de Zeeuw, oud-hoogleraar gebiedsontwikkeling en kritische volger van het stikstofdossier. Hij vindt het beleid van de regering zo tergend langzaam gaan, dat hij zelf een crisisplan heeft bedacht. “Mijn handen jeuken om aan de slag te gaan.”

Zwak, sloom, geen goede focus, het totaal ontbreken van urgentiegevoel... Friso de Zeeuw heeft geen goed woord over voor de aanpak van [de stikstofcrisis](#). “Eigenlijk is er van alles fout aan”, zegt hij fel tijdens een interview in zijn huis in Monnickendam, van waaruit hij het stikstofdossier bijna dagelijks volgt. “Er zijn honderden ambtenaren en tientallen bestuurders bezig met dit dossier. Waarom komt er zo weinig uit hun handen?”

[Bouw nog lang niet uit stikstofimpasse](#)

[Vooral infra de dupe](#)

Aanvankelijk is de bouw volgens hem bijna volledig genegeerd. “In het eerste advies [van de commissie Remkes](#) wordt nauwelijks met een woord over de sector gerept. In het tweede advies worden vooral krokodillentranen over de bouw gehuild.”

‘Dit plan kan zo in gang worden gezet’

Het is niet voor het eerst dat De Zeeuw kritiek uit, maar wel dat hij zelf met een voorstel komt. De oud-hoogleraar vindt het hoog tijd dat er verandering komt in het trage beleid. Daarom heeft hij een aanpak bedacht die – als het aan hem ligt- zo in gang gezet kan worden. Zijn plan kan volgens hem niet alleen de crisis te beteugelen, maar de bouw ook nog eens vrijwaren.

CV Friso de Zeeuw

Friso de Zeeuw is oud-hoogleraar gebiedsontwikkeling aan de TU Delft en lid van het BZK Expertteam Woningbouw. Ook bekleedt hij diverse bestuursfuncties, onder andere in de provincie Noord-Holland. Sinds 2017 verricht hij onder de naam Friso Advies, advieswerk over onder andere gebiedsontwikkeling, omgevingsrecht, grondbeleid en de woningmarkt.

De Zeeuw’s plan werkt vrij simpel. De eerste stap is voldoende geld reserveren voor de uitkoop van agrarische bedrijven. “Stel gedurende periode van tien jaar elk jaar een budget van 400 miljoen euro daarvoor beschikbaar”, begint hij zijn betoog. “Dan kun je elk jaar zo’n honderd bedrijven uitkopen in de buurt van natuurgebieden, tegen onteigeningswaarde en met een onteigeningstitel als sluitstuk. Maak daarbij regionale landinrichtingsplannen die zowel de natuur als de agrarische structuur versterken.”

‘De bouw hoeft niet geforceerd stikstofvrij te worden’

Gebruik voor dat aankoopbudget ook de jaarlijkse [honderd miljoen euro subsidie die voor het emissie-arm maken van de bouw is gereserveerd](#), gaat hij verder. “Dan ben je veel effectiever bezig. We moeten het idee loslaten dat de bouw geforceerd stikstofvrij moet worden. Wat we ermee bereiken is dat de sector van een uitstoot van 0,6 procent naar een uitstoot van 0,2 procent gaat. Dat noem ik met een kanon schieten op een paar pakjes Pokon.”

Het is veel verstandiger, vervolgt hij, om de focus te richten op agrarische bedrijven. Met prioriteit voor Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland. Daar zijn de knelsituaties met stikstof, natuur en bouw het grootst.

‘Veel boeren zullen interesse hebben’

Zelfs LTO moet dan mee te krijgen zijn, is zijn overtuiging. “Die hikt nu vooral aan tegen gedwongen verkopen. Maar als je zorgt voor een royale vergoeding en die titel, dan denk ik dat veel boeren hier gebruik van willen maken. Dan hoef je ook niet meer de volledige agrarische sector te halveren, maar focus je op specifieke gebieden.”

Dan realiseer je pas écht die [gebiedsgerichte aanpak](#), waar continu over wordt gerept, stelt De Zeeuw. “Daar zie ik nu weinig van terug. Daarnaast moet – buiten vergrote natuurgebieden – worden ingezet op versterking van een agrarische hoofdstructuur in ons land.”

‘Alle bouwprojecten kunnen weer van start’

De stikstofwinst die je met de uitkoop van de agrarische bedrijven boekt, stop je in een regionale depositiebank, vervolgt hij zijn voorstel. Een deel van die ‘opbrengst’ is voor verbetering van natuurgebieden en een deel voor bouw- en andere projecten. “Als er dan ook nog een bruikbare [drempelwaarde](#) komt, kunnen álle bouwprojecten makkelijk van start”, is De Zeeuw’s heilige overtuiging.

Voor aannemers werkt het proces dan vrij eenvoudig: ze hoeven het project alleen door de AERIUS-berekening te halen. Komt de stikstofuitstoot onder de drempel uit, dan kunnen ze direct door en hebben ze géén natuurvergunning meer nodig. Komt de berekening hoger uit, dan gaan ze voor compensatie naar de regionale stikstofbank.

Drempelwaarde voor gebruiksfase nodig

Daarbij is wel van belang dat er óók een [drempelwaarde](#) voor de gebruiksfase komt, bepleit De Zeeuw. “De drempelwaarde van 0,5 mol per hectare stikstof in de bouwfase, die nu in het wetsvoorstel schijnt te komen, is niet voldoende. Als bouwer kun je ook in de problemen komen als de uitstoot in de gebruiksfase te hoog is. Voor woningbouw valt dit wel mee, maar veel infraprojecten hebben hiermee te maken.”

Als aan al deze voorwaarden wordt voldaan dan kan het stikstofprobleem volgens de expert met weinig extra overheidsgeld worden opgelost. “Voor dit plan is niet veel extra geld nodig, het gaat erom dat we de miljarden die hiervoor al zijn gereserveerd, anders inzetten. Er is 5 miljard beschikbaar voor de komende tien jaar, daar kun je behoorlijk wat bedrijven voor uitkopen.”

De bouw hoeft nauwelijks een bijdrage te leveren

Voordeel voor de bouw is dat de sector nauwelijks een (directe) bijdrage hoeft te leveren aan de stikstofreductie. Dat is wel zo reëel, vindt De Zeeuw, aangezien de bouw ook weinig stikstof uitstoot. “Natuurlijk moet de sector geleidelijk aan [stikstofvrij](#) worden, maar dat moeten we niet geforceerd doen. Ga niet hyperventileren op dit dossier. Gooi niet direct je moderne dieselmotoren weg, maar investeer pas in elektrisch materieel als je oude machines zijn afgeschreven. Het is veel substantiëler dat de bouw- en ontwikkelingssector een bijdrage levert aan meer groen, natuur en biodiversiteit bij gebiedsontwikkelingen en bouwplannen. Dan doe je echt iets dat bijdraagt aan de natuurdoelstelling.”

Het is voor De Zeeuw zo klaar als een klontje. Zijn handen jeuken om met zijn plan aan de slag te gaan. Of hij niet beter zelf in de commissie stikstofaanpak had kunnen zitten? “Eigenlijk wel”, zegt hij zonder te aarzelen. “Het klinkt misschien arrogant, maar mensen met een beetje gevoel voor de bouw ontbraken in de commissie. Rijkoverheid, provincies en de politieke arena houden elkaar in de klem. Deze crisis duurt véél te lang. Als ik een kleine ploeg kiene ambtenaren en een paar collega’s tot mijn beschikking zou hebben, kan dit plan binnen veertien dagen uitgewerkt worden.”

[Experts waarschuwen wegenbouwers](#)

[Nog strengere stikstofregels in aantocht](#)

Veel ingrediënten zijn er al

De hoogleraar durft dat te beweren omdat veel ingrediënten in zijn plan allang bekend zijn. “Leg je oor maar te luisteren bij deskundigen en praktijkmensen, dan kom je tot een behoorlijke consensus op [de hoofdlijnen](#). We moeten het alleen doen. De volledige uitvoering van deze aanpak duurt natuurlijk wel zeker tien jaar, maar het perspectief dat je schept is meteen zo helder en juridisch robuust dat bouwprojecten snel van start kunnen. De voordelen voor natuur, bouw en ook agrarische sector zullen snel te zien zijn.”

Natuurlijk zullen er ook knelpunten komen, geeft de hoogleraar toe. “Deze aanpak vergt ook draagvlak en organisatiekracht. De vraag is of provincies het kunnen opbrengen. Veel decentrale overheden worden verlamd door juridische angst en dat is een van de redenen dat er zo weinig gebeurt. Ze zijn bang de zwarte piet te krijgen toegeschreven als het mis gaat. Dat is niet nodig. Als ze zich daadkrachtiger opstellen is er veel mogelijk.”

Stikstofplan in de praktijk

Een paar gemeenten in Noord-Holland proberen in stilte al de gebiedsgerichte aanpak met een stikstofbank uit, waarbij ook ‘bouw’ en ‘natuur’ betrokken zijn. Ook De Zeeuw helpt mee. “Die schakel naar de praktijk vind ik noodzakelijk. Dat voorkomt dat je theoretische praatjes gaat houden. Op deze manier lever ik mijn bijdrage aan het stikstofdossier”, aldus de oud-hoogleraar.

‘Stikstofcrisis is een van hardnekkigste in de afgelopen veertig jaar’

Het kabinet is bij deze stikstofcrisis op een dieptepunt beland. Dat vindt Friso de Zeeuw die de afgelopen jaren zoveel crisissen heeft gevolgd, dat hij bijna een expert te noemen is. Zo was hij onder meer actief betrokken bij de dossiers rond fijnstof, de korenwolf, de Europese aanbestedingen en de staatssteun. Met de jaren wordt hij er niet milder op, geeft hij zelf toe.

“De stikstofcrisis is qua aanpak een van de ergste crisissen in de afgelopen veertig jaar van mijn professionele leven. Dit komt vooral door de slome en passieve houding van de overheid. Neem nou de corona-aanpak, die is veel beter. Daar is ook veel over te zeggen – geklooi met mondkapjesplicht bijvoorbeeld – maar daar zou ik nooit een alternatief plan voor op papier zetten. Want de regering doet echt wat ze kan. Dat kun je beslist niet over het stikstofdossier zeggen.”